

جغرافیا و روابط انسانی، تابستان ۱۴۰۵، دوره ۹ شماره ۲، صص ۱۳۱۵-۱۲۹۶

ارزیابی جایگاه و سهم زنان در اقتصاد خانوار روستایی دهستان نیمبلوک

مهدی مودودی ارخودی^۱، عاطفه جمعه ای^۲، نرگس بهارستانی^۳

۱- استادیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بزرگمهر قائنات، قائن، ایران mododi@buqaen.ac.ir

۲- فارغ التحصیل کارشناس ارشد دانشگاه فردوسی مشهد

۳- دانشجوی کارشناسی دانشگاه بزرگمهر قائن

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۹/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۳۰

چکیده

زنان با توجه به نقشی که در خانواده ایفا می کنند، می توانند به عنوان محور اصلی پیشرفت و توسعه محسوب شوند. براساس آنچه که بیان شد هدف از انجام این پژوهش ارزیابی جایگاه و سهم زنان در اقتصاد خانوار روستایی دهستان نیمبلوک می باشد. پژوهش حاضر را می توان به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی و به لحاظ روش جمع آوری داده ها از نوع میدانی دانست. در این تحقیق جامعه آماری شامل روستاهای بالای ۵۰ خانوار براساس جمعیت، مورد مطالعه قرار گرفته اند. براساس فرمول کوکران تعداد ۱۹۰ نفر با میزان خطای ۰,۰۷ به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این تحقیق برای مقایسه میانگین داده های جمع آوری شده از آزمون T تک نمونه ای و برای بررسی ارتباط بین متغیرها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد که متغیر صنایع دستی با مقدار میانگین ۳,۶۱۹ بیشترین نوع فعالیت زنان را در توسعه اقتصادی روستاهای مورد مطالعه در دهستان نیمبلوک را داشته است. برای بررسی اثرات فعالیت زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار در روستاهای دهستان نیمبلوک از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد. براساس میانگین به دست آمده، متغیر سرمایه گذاری - تسهیلات با مقدار ۳,۰۵۴ بیشترین تاثیر را در توسعه فعالیت های زنان روستایی در بین خانوار روستایی دهستان نیمبلوک به همراه داشته است. نتایج آزمون اسپیرمن نشان می دهد که براساس سطح معناداری بیشتر از ۰,۰۵ در بین متغیر تحصیلات زنان روستایی و توسعه اقتصادی خانوار روستایی، هیچ ارتباط معناداری وجود ندارد. برای بررسی پراکندگی وضعیت توسعه اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه در دهستان نیمبلوک از مدل وایکور (VIKOR) که یکی از روش های تصمیم گیری چندمعیاره می باشد استفاده شد. **کلیدواژه گان:** زنان روستایی، توسعه اقتصادی، اقتصاد خانوار روستایی، دهستان نیمبلوک.

مقدمه

روستا به واسطه کارکرد اساسی خود که تأمین کننده بسیاری از نیازهای زیستی، سکونتی و اقتصادی جامعه روستایی هستند. از خصیصه پویایی و تغییر دائمی برخوردارند. پویایی روستاها در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و فضایی قابل بررسی و ملاحظه است. این خصیصه از پویایی افراد و گروه های جامعه روستایی برای اعمال نگرش ها و علایق خود در ساخت کالدهای فعالیت و شکل دادن به فضای مورد استفاده و تصمیمات در حال تغییر آن ها برای رویارویی با عوامل محدود کننده تمایلات خود در شکل دادن به کالبد و فضای روستا ناشی می شود. بنابراین پذیرش پویایی و تغییر دایمی برای جامعه انسانی موجب الزام به پذیرش پویایی و تغییر دایمی برای جامعه انسانی موجب الزام به پذیرش تغییرات دایمی و پویایی روستا در ابعاد مختلف آن است (جاجرمی، ۱۳۹۱: ۲). اقتصاد روستایی عمدتاً از بخش های کشاورزی (زراعت، باغداری، دامداری، دامپروری، مرغداری، زنبورداری، پرورش ماهی و ...) صنایع دستی و روستایی، و فعالیت های خدماتی تشکیل شده است (قاسمی و کهنوجی، ۱۴۰۰: ۷۹). ضعف بنیه اقتصاد مناطق روستایی و غلبه اقتصاد بازرگانی شهری بر اقتصاد روستایی از عوامل مهم کاهش اثرات مثبت بازرگانی بر اقتصاد روستایی بوده است. ارزش افزوده ای که بازرگانی محصولات کشاورزی دارد، در سیستم فوق هرگز به اقتصاد تولید در روستاها منتقل نمی گردد. در چنین شرایطی ایجاد زیرساخت های بازرگانی در مناطق روستایی بسیار ضروری است. فعالیت های جاری در بخش بازرگانی مناطق روستایی عمدتاً به نحوی است که ارزش افزوده ناشی از خرید و فروش محصولات به شریان های اقتصاد غیر روستایی سرازیر می گردد (شهبازی و صلاحی اصفهانی، ۱۴۰۱: ۴۶۰). در راستای توسعه ی اقتصادی روستایی، مشارکت فراگیر تمامی اقشار جامعه بخصوص زنان روستایی در فرآیند توسعه امری ضروری است و امروزه حضور زنان در بازار کار و مشارکت آن ها در فعالیت های اقتصادی، اجتماعی یکی از نشانه های مهم توسعه انسانی است؛ چرا که فعالیت های اقتصادی زنان، پیوندی مستقیم با کاهش فقر و رفاه اجتماعی دارد. زنان روستایی به دلیل وظایف و نقش های متعددی که برعهده دارند و قشر عظیم جمعیت روستاها را تشکیل می دهند، نیروی عمده ای برای ایجاد تحول و منبعی بالقوه برای پیشبرد اقتصاد روستایی و افزایش نرخ رشد تولیدات مواد غذایی محسوب می شوند (شیخی و عرفانی پور، ۱۴۰۰: ۳۲). یکی از مهم ترین عواملی که باعث رشد و توسعه اقتصادی روستایی می باشد، توانمندسازی و مشارکت زنان در توسعه اقتصادی خانوار است. زنان روستایی با استفاده از مهارت لازم می توانند در توسعه ی اقتصادی روستایی تاثیر داشته باشند. زنان در گستره جهانی نقش عمده ای در فعالیت های اقتصادی دارند، اما فعالیت اقتصادی آنان در کشورهای در حال توسعه و از همه مهمتر در نواحی روستایی این جوامع شکل متفاوتی دارد. در ایران نقش زنان در فرایند توسعه هنوز به رسمیت شناخته نشده است و عموماً با مشکلات زیادی روبهرو است. زنان روستایی نامرئی ترین مشارکت کنندگان در فرایند اقتصادی جامعه و خانواده هستند، آن ها نیمی از جامعه را تشکیل می دهند بنابراین عدم توجه به توانایی این بخش نتایج زیانباری را به دنبال خواهد داشت (عباسی اسفجیر و رضایی روشن، ۱۳۹۹: ۲۱۰). اهمیت سهم زنان روستایی در نیروی انسانی نه فقط در فعالیت های خانگی است، بلکه در فعالیت های تولیدی بیرون از خانوار نیز

می باشد. با توجه به اینکه زنان روستایی هم در خانه و هم در خارج خانه به فعالیت های تولیدی مشغول هستند و ایجاد مازاد اقتصادی می کنند، شایسته است که سهم آنان به طور دقیق در اقتصاد خانوار تعیین گردد (آسایش طلب و همکاران، ۱۴۰۲: ۵۹). در گذشته زنان روستایی به کشاورزی و فعالیت های مرتبط با آن می پرداختند، اما امروزه بر اثر پیشرفت صنعت و تکنولوژی، حتی در روستاهای کشورهای در حال توسعه، مشاغل غیر کشاورزی در روستاها توسعه یافته است. بنابراین نه تنها در برنامه ریزی ها توجه به عوامل موثر بر مشارکت اقتصادی زنان در مشاغل خاص روستایی لازم است، بلکه به عقیده بسیاری از متفکرین لزوم برنامه ریزی صحیح برای اشتغال زنان در بخش غیر کشاورزی، به خصوص به دلیل ویژگی های فیزیولوژیکی و روانی زنان هر چه بیشتر ضروری به نظر می رسد (محمودی می آبادی، ۱۳۹۹: ۳۱). زنان با توجه به نقشی که در خانواده ایفا می کنند، می توانند به عنوان محور اصلی پیشرفت و توسعه محسوب شوند با توجه به واقعیت های ملموس جهانی متأسفانه زنان از موقعیتی نامطلوب در سطح بین المللی برخوردارند. بطور مثال تفاوت در سطح سیاست گذاری، سرمایه گذاری و دریافت حقوق برای کار مساوی پدیده ای جهان شمول است. میزان مشارکت زنان در فعالیت های اقتصادی تاییدی بر عدم توجه کافی به امور زنان و ارزش افزوده آنان است، زیرا زنان روستایی در تمام مراحل تولید محصولات کشاورزی و تولیدات دامی و به طور کلی تمامی امور دوشادوش مردان به فعالیت می پردازند و اوقات اندک فراقت شان را نیز صرف تولید صنایع دستی مانند گلیم و قالی و غیره می کنند. بنابراین ایجاد زمینه های خود آگاهی هدایت تواناییهای اقتصادی و اجتماعی زنان و برنامه ریزی جهت جلب مشارکت آنان در فعالیت های گوناگون الزامی است. در مناطق روستایی زنان نقشی به مراتب بیشتر از مردان در اقتصاد خانوار و فعالیت های درون منزل به عهده دارند و موجب رونق اقتصادی جامعه هستند (صفری و اکبری، ۱۴۰۰: ۷۶). سهم زنان روستایی در فعالیت های تولیدی و مراحل مختلف کشاورزی اعم از کاشت، داشت و برداشت، دامداری، باغداری و غیره بسیار تأثیرگذار است (Akhter and Cheng, 2020: 12). زنان با زندگی در جوامع روستایی، تجربه های متفاوتی را می چشند و چون عهده دار برخی فعالیت های اقتصادی با کسب درآمد ملموس نمی شود لذا موقعیت اجتماعی و اقتصادی مطلوبی پیدا نمی کنند (Jabeen et al, 2020: 21). زنان در زمان کوتاهی توانسته اند با ورود به عرصه کسب و کار، تحولات عظیمی در توسعه اقتصادی کشورها ایجاد کنند. کارآفرینی و اشتغال زنان روستایی ضمن افزایش درآمد خانواده، به واسطه کاهش تفاوت و شکاف موجود بین خانوارهای شهری و روستایی، صرفه جویی در هزینه های تولید محصولات زراعی و دامی، بهبود وضعیت سواد و بهداشت خانواده، تأمین هزینه های خانوار به عنوان سرپرست و نیز کاهش مهاجرت به شهرها می تواند زندگی روستایی و در نهایت کل جامعه را تحت تأثیر قرار دهد (میرترابی و حجازی، ۱۳۹۰: ۴). توانمندشدن زنان روستایی نیازمند دستیابی به اطلاعات، ارتباطات، مشارکت جویی، آموزش و فعالیت های اقتصادی بیشتر است (Kumbhar, 2013: 185). زنان روستایی باید در زمینه های متعدد توانمند شوند تا از این طریق بتوانند نقش خود را در جامعه بیشتر نمایان کنند (Jakson, 2010: 11). هدف از توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی ایجاد اشتغال پایدار و افزایش درآمد خانوارها و در پی آن کاهش فقر است (Ashburn and Wamer, 2010: 31). زنان روستایی اگر توسط خانواده خود مورد حمایت قرار گیرند می توانند در توسعه ی اقتصادی جامعه روستایی نقش بسیار بسزایی را

ایفا کنند (Feng et al, 2016: 113). به طور خلاصه می توان گفت، زن روستایی در اقتصاد خانواده نقش مهمی بر عهده دارد. زنان علاوه بر کارهای مربوط به اداره منزل در بسیاری از امور مربوط به واحد بهره برداری نیز مشارکت دارد. مطالعات نشان می دهد که در صورت مهاجرت رئیس خانواده، در تمام طول غیبت او از روستا، وظایف تولیدی رئیس خانواده، بجز کارهایی که نیاز به تخصص دارند نظیر شخم زنی و بذرپاشی، از زمره وظایف زنان به شمار می روند (ازکیا، ۱۳۸۴: ۱۹۸).

دهستان نیمبلوک، دهستانی از بخش نیمبلوک شهرستان قائنات استان خراسان جنوبی است و مرکز آن روستای خضری دشت بیاض می باشد. در روستاهای دهستان نیمبلوک زنان روستایی نیز در اقتصاد روستاها تاثیر چشمگیری را دارند اما به دلایل اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی، فعالیت های چندانی نمی توانند در روستاها انجام دهند. به همین منظور هدف از انجام این تحقیق بررسی جایگاه زنان در اقتصاد خانوار روستایی در بین روستاهای دهستان نیمبلوک می باشد. لذا سوالات تحقیق عبارت اند از:

آیا بین فعالیت های زنان روستایی و توسعه ی اقتصادی خانوار در روستاهای دهستان نیمبلوک رابطه ی معناداری وجود دارد؟

چه ارتباطی بین تحصیلات زنان روستایی با توسعه ی اقتصادی خانوار روستایی وجود دارد؟
در کدام یک از روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک فعالیت زنان در توسعه ی اقتصاد خانوار بیشتر نقش داشته است؟

پیشینه تحقیق

مطالعات متعددی در رابطه با جایگاه زنان در اقتصاد خانوار روستایی انجام شده است که در جدول زیر به آن ها اشاره شده است.

جدول ۱: نتایج مطالعات انجام شده در زمینه جایگاه زنان در اقتصاد خانوار روستایی

نویسنده / سال	عنوان تحقیق	یافته ها
امینی، طاهری، ۱۳۹۵	تحلیلی بر نقش پذیری زنان روستایی در فعالیت های اقتصادی و عوامل مؤثر بر آن: مورد مطالعه مناطق روستایی بخش سیمکان در شهرستان جهرم	نتایج حاصل از تحلیل داده ها بیانگر سهم و نقش ناچیز زنان در انجام و توسعه فعالیت های اقتصادی به طور کلی است، گرچه این وضعیت در رابطه با انواع مختلف فعالیت های اقتصادی، متفاوت است
رومیانی و همکاران، ۱۳۹۸	بررسی و واکاوی نقش اشتغال زنان در اقتصاد خانوارهای روستایی مطالعه موردی: بخش باجگیران شهرستان قوچان	نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل های آماری نمایانگر وجود همبستگی مثبت و معنادار بین اشتغال زنان و افزایش درآمد خانوار، اشتغال زنان با میزان خوداتکایی اقتصادی خانوار، اشتغال زنان و ویژگی های فردی و اجتماعی وجود داد و نمایانگر حضور بیشتر زنان در بخش کشاورزی نسبت به سایر بخش هاست
قاسمی، ۱۳۹۸	بررسی رویکردهای مشارکت و اشتغال زنان بر تکیه بر اقتصاد بومی در جوامع روستایی ایران	نتایج تجزیه و تحلیل و بررسی مطالعات نشان داد حضور بالفعل زنان، مستلزم رفع موانع فردی و استفاده ملموس از زنان و انجمن های زنان در برنامه ریزی های مشارکتی می باشد.
کرمانی و همکاران، ۱۳۹۸	عملکرد زنان به عنوان عامل جبران کننده در اقتصاد خانوار، تحلیل کیفی روایت های زنان متأهل در شهر مشهد مبتنی بر نظریه ی زمینه ای	یافته های تحقیق نشان می دهد که زنان با ایجاد مشاغل متعدد به ویژه مشاغل خانگی توانسته اند در اقتصاد خانواده موثر باشند.
زارع، ۱۳۹۹	نقش زنان در اقتصاد خانواده	یافته های تحقیق نشان می دهد که بدون مشارکت زنان در اقتصاد، توسعه و سازندگی ممکن نیست، به ویژه اینکه زنان زودتر از مردان پا به عرصه فعالیت های اقتصادی گذارده، در جوامع اولیه نیز نقش بارزتری نسبت به مردان در اقتصاد داشته اند.
خاتمی نیا، ۱۴۰۱	تحلیل نقش مشارکت اقتصادی زنان روستایی بر رفاه اجتماعی خانوارها (مطالعه موردی: دهستان بهمنی، شهرستان کهگیلویه)	یکی از ابعاد مشارکت زنان در حوزه اقتصاد می باشد. اقتصاد روستا، فعالیت هایی را دربرمی گیرد که هر یک بر حسب گستردگی و وسعتی که دارد در ارتقاء درآمد روستائیان موثر می باشد.
فرهادی، ۱۴۰۱	نقش و جایگاه زن در اقتصاد خانواده	یافته های تحقیق نشان می دهد که زنان با فراهم کردن و آماده ساختن محیطی بانشاط و صمیمی برای تامین نیازهای مادی و معنوی و توجه به بهداشت روحی، جسمی و روانی اعضای خانواده اثر مستقیم بر اقتصاد جامعه می گذارند.
ایدریسا و همکاران، ۲۰۰۷	عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر مشارکت زنان در تعاونی های کشاورزی ایالت برونو نیجریه	یافته ها نشان داد که بین سن، تحصیلات و شغل اصلی زنان و میزان مشارکت آنان تفاوت معنی داری وجود دارد و همچنین تحلیل همبستگی ارتباط مثبت و معنی داری را بین متغیرهای اقتصادی اجتماعی و مشارکت زنان نشان داده است.

¹ Idrisa et al

یافته های تحقیق نشان می دهد که روزانه هشت ساعت از وقت زنان به فعالیت های زراعی، دامی و منزل اختصاص دارد. بر این اساس، آموزش به مثابه بهترین راهکار برای بهبود نقش زنان در اقتصاد ملی عنوان شد.	بررسی میزان مشارکت زنان روستایی در فعالیت های کشاورزی در منطقه ای در پاکستان	لاگمن و همکاران ^۲ ، ۲۰۱۲
یافته های تحقیق نشان می دهد که عدم وجود برنامه مشخص برای زندگی، ضعف آزادی مالی، فقدان مالکیت مستقیم بر دارایی، عدم آگاهی در مورد ظرفیت خود و ریسک پذیری پایین را برجسته ترین این مشکلات برشمرده است.	مشکلات توسعه کارآفرینی زنان در هند	کومبار ^۳ ، ۲۰۱۸
یافته های تحقیق نشان می دهد که وضعیت اشتغال، آموزش و مهارت آموزی در بین برخی از روستاهای مورد مطالعه ضعیف است.	مسائل اشتغال زنان روستایی در روستاهای کشور چین	لیو و شی ^۴ ، ۲۰۲۰

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۳.

نتایج مطالعات انجام شده نشان می دهد که تحقیقات پیشین به طور کلی به مسئله جایگاه زنان در اقتصاد خانوار روستایی توجه داشته اند. این در حالی است که زنان نقش برجسته ای در اقتصاد خانوار روستایی دارند به همین منظور در این تحقیق با استخراج شاخص های موثر به بررسی جایگاه زنان در اقتصاد خانوار روستایی در دهستان نیمبلوک پرداخته شده است.

مبانی نظری

در مباحثی که امروزه در مورد توسعه مطرح می شود، نیروی انسانی و به خصوص اهمیت نقش زنان در برنامه های رشد و توسعه مورد توجه می باشد. این دو مورد از جمله موضوعاتی است که توجه صاحب نظران کشورهای صنعتی را به خود جلب کرده است (قنبری و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۵). اقتصاد خانوار یکی از مباحث مهم در اقتصاد ملی است. فعالیت زنان خانه دار در خانه، دارای ارزش های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی فراوانی است و شامل فعالیت های مختلفی نیز می گردد که اغلب آنان نامشهود، ناشناخته و بدون دستمزد است. این نوع فعالیت های مختلف زنان در اقتصاد و ملاحظات ملی مورد توجه قرار نگرفته است (باقری، ۱۳۹۵: ۹۳). با این حال، زنان روستایی نامرئی ترین مشارکت کنندگان در فرآیند اقتصادی جامعه و خانواده است. زنان به عنوان نیمی از جمعیت، تاثیر مستقیمی در توسعه جامعه دارند. اشتغال زنان از شاخص های توسعه اجتماعی به شمار می رود، هر چه حضور فعال زنان در اداره امور اجتماعی بیشتر باشد آن کشور از درجه توسعه یافتگی بیشتری برخوردار خواهد بود (آخرتی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰۶). امروزه زن روستایی و زحمات او

^۲ Luqman et al

^۳ Kumbhar

^۴ Liu and Shi

که همه اقشار جامعه از آن بهره مند می شوند، تا حدودی مورد توجه اندیشمندان و نهادهای اجتماعی قرار گرفته است. چنان که «در دنیای کنونی نیل به اهداف توسعه بدون استفاده از ذخیره عظیم نیمی از پیکره جامعه؛ یعنی زنان، امری غیر ممکن خواهد بود»، و از همین رو «یکی از شاخص های نوسازی اقتصاد ملی و توسعه اجتماعی، مشارکت زنان و نحوه ایفای نقش آنان در ساختارهای اقتصادی است» (نوری و همکاران، ۱۳۸۸: ۸۹). به طور کلی اقتصاد روستایی که یکی از ارکان مهم در جهت توسعه ی روستایی می باشد از اهمیت زیادی برخوردار است. اقتصاد روستایی اساساً بر بهره کشی از خاک مبتنی است بدیهی است هر فعالیتی که وابسته به آن یا بر اثر آن باشد و جامعه روستایی را منتفع کند در این مقوله جای می گیرد و باید دانست که اقتصاد روستایی است؛ زیرا اقتصاد روستایی شامل تمام مبانی اقتصاد خانوار روستایی چه صنعتی، چه زراعی و غیر آن می باشد (بحیرایی، ۱۳۹۸: ۱۱). اقتصاد روستایی عبارت است از کلیه فعالیت های فردی و اجتماعی که در محیط روستا به منظور گذراندن زندگی و تامین رفاه مادی روستاییان انجام می گیرد. بدیهی است که به منظور تحقق یافتن معیشت و رفاه مادی روستاییان قوانینی ضرورت می یابد که نشان دهنده ی روش تولید، توزیع و مصرف در حد مطلوب و بهینه می باشد. بنابراین هر فعالیتی که در محیط روستا به منظور تامین رفاه و گذراندن زندگی روستاییان رخ دهد، تمام و یا قسمتی از اقتصاد روستا را تشکیل می دهد (امیری، ۱۴۰۰: ۳). براساس تعاریفی که از اقتصاد روستایی شد می توان بیان کرد که زنان به عنوان نیروی محرکه در روستاها نقش بسیار مطلوبی در جهت اقتصاد خانوار روستایی دارند. ارتقای حضور زنان در فعالیت های اجتماعی، اقتصادی و برنامه ریزی جهت گسترش مشارکت آنان، بویژه در زمینه های اقتصادی، شرطی لازم برای توسعه پایدار است. این امر در نواحی روستایی که زنان از دیرباز و به طور سنتی در کارهای اقتصادی خانواده مشارکت داشته اند، از ضرورت بیشتری برخوردار است (نوری زمان آبادی و علی محمدی، ۱۳۸۸: ۸۷). بر اساس تحقیقات انجام شده تنها ۵ درصد کلیه خدمات ترویجی کشاورزی سراسر جهان در اختیار زنان قرار می گیرد و اغلب مردان هستند که از برنامه های ترویجی برخوردار می شوند و با فناوری و ابزارهای جدید آشنا و به آن ها مسلط می گردند. این در حالی است که زنان نقش های سنتی و فرصت های کسب درآمد را از دست می دهند (Medeley, 2002, 2). فعالیتهایی که از سوی زنان روستایی در کشاورزی معیشتی، بازارهای کار محلی و مزارع و همچنین در خانه داری انجام می گیرد، در اندازه گیری فعالیت های اقتصادی کشور نادیده گرفته می شود. به طور کلی اطلاعات آماری و جمعیتی، زنان روستایی را در طبقه ای غیر شفاف و به عنوان «کار افراد خانوار» بدون دستمزد قرار داده است و در نتیجه میزان مشارکت آن ها در کار کشاورزی و همچنین فعالیت های تولیدی دیگر چون صنایع دستی، قالی بافی، گلیم بافی، دامداری و موارد دیگر بسیار ناچیز شمرده می شود (میرلطیفی و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۹). زنان نقش موثری در توسعه و رونق رشته های صنایع دستی دارند. زنان دست کم تولیدکنندگان نیمی از محصولات صنایع دستی در هر کشور

می‌باشند به طوری که بخش عمده‌ای از این تولیدات وارد بازارهای داخلی و بین‌المللی می‌شوند. نقش بانوان در حفظ، احیا، ترویج و توسعه صنایع دستی کشور بسیار جدی و با اهمیت است زیرا زنان در هر منطقه نقش تولیدکنندگان عمده صنایع دستی را دارند و همین نقش در حفظ هویت ملی، نگه‌داری اصالت‌ها و حفظ خود صنایع دستی تاثیرگذار است (زمردی، ۱۴۰۱: ۳۲). از دیگر امور اقتصادی که زنان روستایی می‌توانند نقش برجسته ای داشته باشند، اشتغال اینترنتی می‌باشد که با فروش و بازار یابی محصولات مختلف می‌توانند درآمدی را برای خانوار ایجاد نمایند که این امر باعث توسعه اقتصادی جامعه و خانوار خواهد شد (درویش و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱).

جدول ۲: متغیرها و شاخص‌های فعالیت‌های زنان روستایی در جهت توسعه اقتصادی

متغیرها	شاخص‌ها	منبع
کشاورزی - دامی	تولید محصولات گلخانه ای	شمس و همکاران، ۱۳۹۷.
	تولید زعفران	شمس و همکاران، ۱۳۹۷.
	تولید زرشک	شمس و همکاران، ۱۳۹۷.
	تولید گلاب	شمس و همکاران، ۱۳۹۷.
	بسته بندی گیاهان دارویی	محمودی می‌آبادی، ۱۳۹۹.
	پرورش مرغ و طیور	علیائی، ۱۴۰۲.
	پرورش گاو و گوسفند	علیائی، ۱۴۰۲.
	فرآوری محصولات دامی	علیائی، ۱۴۰۲.
	تولید حبوبات	علیائی، ۱۴۰۲.
	تولید چغندر قند	علیائی، ۱۴۰۲.
صنایع دستی	بافت تابلو فرش و فرش دست بافت	بابااولادی، ۱۴۰۱.
	تولید جاجیم	بابااولادی، ۱۴۰۱.
	حصیر بافی	بابااولادی، ۱۴۰۱.
	خیاطی	بابااولادی، ۱۴۰۱.
	قلاب دوزی	بابااولادی، ۱۴۰۱.
اینترنتی	بازاریابی محصولات تولیدی	درویش و همکاران، ۱۳۹۳.
	فروش اینترنتی لباس	درویش و همکاران، ۱۳۹۳.
	فروش اینترنتی لوازم آرایش	درویش و همکاران، ۱۳۹۳.
	فروش اینترنتی لوازم خانگی	امیری، ۱۴۰۰.
	فروش اینترنتی محصولات گیاهی	امیری، ۱۴۰۰.
	فروش اینترنتی محصولات غذایی	امیری، ۱۴۰۰.
	فروش اینترنتی صنایع دستی	امیری، ۱۴۰۰.

جدول ۳: متغیرها و شاخص های اثرات فعالیت های زنان در توسعه خانوار روستایی در ابعاد متعدد

ابعاد	شاخص ها	منبع
اقتصادی	ایجاد درآمد برای خانوار	محمودی می آبادی، ۱۳۹۹.
	کاهش فقر	محمودی می آبادی، ۱۳۹۹.
	بهبود وضعیت مسکن خانوار	محمودی می آبادی، ۱۳۹۹.
سرمایه گذاری - تسهیلات	افزایش ریسک پذیری سرمایه گذاری اقتصادی	Luqman et al, 2012
	افزایش سرمایه گذاری در زمینه تأسیسات زیربنایی خانوارها	Luqman et al, 2012
	افزایش سرمایه گذاری در زمینه فعالیت های تولیدی	Rahman, 2008
دسترسی - خدمات	بهبود وضعیت تغذیه خانوار	Rahman, 2008
	افزایش خرید کالای مصرفی و وسایل منزل	حمزه ئی و همکاران، ۱۴۰۱.
	افزایش امکانات و خدمات	حمزه ئی و همکاران، ۱۴۰۱.
اجتماعی - فرهنگی	کاهش وابستگی مالی به دیگران	حمزه ئی و همکاران، ۱۴۰۱.
	افزایش حس تعلق به مکان	بحیرایی، ۱۳۹۸.
	افزایش اعتماد به نفس	بحیرایی، ۱۳۹۸.
	افزایش سطح توقع خانواده	Jalalian and Pashazadeh, 2015
	افزایش تجمل گرایی	بحیرایی، ۱۳۹۸.
	کاهش اختلافات بین زن و مرد	وحیدی، ۱۳۹۹.

روش تحقیق

معرفی محدوده مورد مطالعه

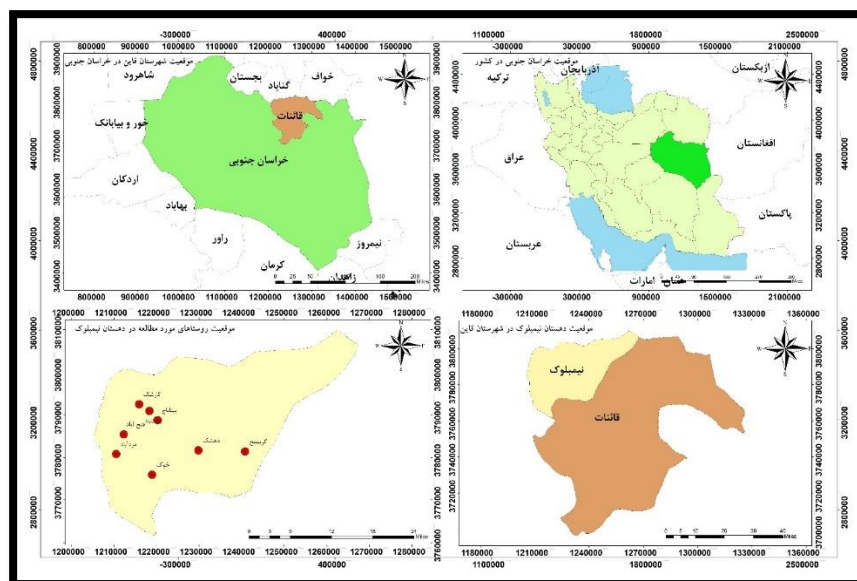
لحاظ ماهیت از نوع توصیفی- تحلیلی و به لحاظ اجرا از نوع پیمایشی و به لحاظ روش جمع آوری داده ها از نوع میدانی می باشد. در آغاز، مطالعات سازمان یافته ای به منظور تهیه پایه ها و مبانی نظری به صورت کتابخانه ای انجام گرفته است و در مرحله مطالعه میدانی با استفاده از ابزارهای مورد نیاز تحقیق (پرسشنامه محقق ساخته) به جمع آوری داده های مورد نیاز پرداخته شده است. براساس آخرین اطلاعات آماری، دهستان نیمبلوک از توابع شهرستان قائنات است که در سال ۱۳۹۵ دارای ۲۲ روستای دارای سکنه می باشد. در این دهستان بیشترین جمعیت متعلق به روستای دهشک با ۱۵۹۷ نفر و کمترین جمعیت متعلق به روستای خنکوک با ۱۸ نفر می باشد. در این تحقیق جامعه آماری شامل روستاهای

بالای ۵۰ خانوار براساس جمعیت، مورد مطالعه قرار گرفته اند. براساس فرمول کوکران تعداد ۱۹۰ نفر با میزان خطای ۰,۰۷ به عنوان نمونه انتخاب شدند.

جدول ۴: روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک

نام	خانوار	جمعیت	حجم نمونه	حجم نمونه اصلاحی
دهشک	۴۹۱	۱۵۹۷	۷۸	۷۸
گری منج	۲۶۵	۸۷۸	۴۳	۴۳
بیناباج	۱۴۵	۳۳۵	۱۶	۱۶
بسکاباد	۱۰۳	۲۲۵	۱۱	۱۱
خوگ	۶۶	۲۱۷	۱۱	۱۱
کارشک	۸۷	۲۱۵	۱۱	۱۱
مزدآباد	۷۰	۱۶۴	۸	۱۰
فتح اباد	۵۰	۱۵۵	۸	۱۰
جمع	۱۲۷۷	۳۷۸۶	۱۸۶	۱۹۰

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵.

شکل ۱: روستاهای مورد مطالعه در دهستان نیمبلوک

ابزار سنجش در بین متغیرهای ارزیابی جایگاه و سهم زنان در اقتصاد خانوار روستایی در بین روستاهای مورد مطالعه با طیف لیکرت طراحی شد. برای بررسی پایایی، از شیوه آلفای کرنباخ استفاده شده است. پایایی کلی پرسشنامه برابر با ۰,۷۳۹ است.

جدول ۵: پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرها	کرنباخ	کرنباخ کلیه متغیرها
کشاورزی-دامی	۰,۷۱۹	۰,۷۳۹
صنایع دستی	۰,۷۱۲	
اینترنتی	۰,۶۷۱	
اقتصادی	۰,۷۰۶	
سرمایه گذاری - تسهیلات	۰,۶۹۹	
دسترسی - خدمات	۰,۶۸۹	
اجتماعی - فرهنگی	۰,۷۲۸	

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۳.

پس از نهایی شدن پرسشنامه، برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از طریق ارتباط مستقیم و حضوری با خانوار روستایی که اکثر آن ها دارای مشاغل در حوزه های متعدد هستند، داده ها جمع آوری شد.

تجزیه و تحلیل داده ها

تعیین رابطه بین متغیرها یکی از جنبه های مهم و کاربردی آمار می باشد و اکثر محققین در تحقیقات خود نیازمند به بررسی وجود رابطه بین متغیرهای مورد بررسی می باشند لذا در این بخش آمار استنباطی مورد بررسی قرار می گیرد. برای سنجش نرمال بودن داده ها از ضرایب چولگی و کشیدگی استفاده شد. مقدار چولگی و کشیدگی باید بین ۱,۵- تا ۱,۵+ باشد. نتایج آزمون، نرمال بودن داده ها را نشان می دهد. طبق بررسی های انجام شده کلیه داده ها نرمال می باشند.

جدول ۶: نحوه توزیع داده ها

متغیرها		چولگی		کشیدگی	
		ضریب	خطا	ضریب	خطا
کشاورزی-دامی		-۱,۳۹۰	۰,۱۷۶	۱,۴۶۳	۰,۳۵۱
صنایع دستی		-۰,۷۸۹	۰,۱۷۶	۰,۴۸۴	۰,۳۵۱
اینترنتی		-۰,۴۸۹	۰,۱۷۶	-۰,۹۵۲	۰,۳۵۱
اقتصادی		-۰,۱۶۲	۰,۱۷۶	-۱,۰۳۸	۰,۳۵۱
سرمایه گذاری - تسهیلات		-۰,۳۱۰	۰,۱۷۶	-۱,۰۳۰	۰,۳۵۱
دسترسی - خدمات		۰,۰۸۱	۰,۱۷۶	-۰,۶۷۲	۰,۳۵۱
اجتماعی - فرهنگی		۰,۱۳۴	۰,۱۷۶	-۰,۸۶۵	۰,۳۵۱

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۳.

جامه آماری تحقیق، شامل کلیه خانوار روستایی می باشد که به طور مستقیم و غیر مستقیم زنان خانوار با مشاغل در حوزه های متعدد مشغول هستند می باشد. داده های جمع آوری شده با توجه به اهداف و سوالات تحقیق، با بکارگیری از نرم افزار SPSS از آمار توصیفی (جدول توزیع فراوانی، درصد فراوانی، انحراف معیار و میانگین) و آمار استنباطی، T تک نمونه ای و هم بستگی و رگرسیون چند متغیره، و مدل اولویت بندی (مدل وایکور) استفاده گردید.

اطلاعات توصیفی به دست آمده نشان می دهند که ۶۱,۶ درصد پاسخگویان زن و ۳۸,۴ درصد دیگر مرد بوده اند. ۲۷,۹ درصد پاسخگویان مجرد و ۷۱,۱ درصدشان متاهل می باشند. ۳۸,۴ درصد پاسخگویان تعداد خانوارشان ۵ نفر بوده که بیشترین فراوانی را داشته است. ۴۴,۷ درصد پاسخگویان در دهی سنی ۳۰ تا ۳۹ سال بوده اند که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. ۵۱,۶ درصد پاسخگویان میزان تحصیلات شان، لیسانس بوده که بیشترین فراوانی را داشته و ۱۵,۸ درصد پاسخگویان در زمینه خدمات (آرایشگری، پخت کیک و شیرینی، آماده سازی وسایل مورد نیاز مراسمات عروسی و...) مشغول به کار بوده اند که بیشترین فراوانی را داشته است.

برای بررسی جایگاه زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار در روستاهای دهستان نیمبلوک با توجه به نرمال بودن داده ها از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد. میانگین محاسبه شده جایگاه زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار در متغیرهای مختلف با میانگین فرض (۳) سنجش شده و ثابت می شود که میانگین واقعی نظر کل پاسخگویان در متغیر جایگاه زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار در ابعاد متعدد آن از ۳ بزرگتر و در حد متوسط به بالا است. یافته های تحقیق در جدول (۷) حاکی از آن است که سطح معناداری در بین متغیرهای فعالیت های زنان در توسعه اقتصادی کمتر

از ۰,۰۵ است که نشان دهنده ی رابطه ی مستقیم فعالیت های زنان در توسعه ی اقتصادی خانوار در فعالیت های متعدد (کشاورزی - دامی، صنایع دستی و اینترنتی) می باشد. یافته های تحقیق نشان می دهد که متغیر صنایع دستی با مقدار میانگین ۳,۶۱۹ بیشترین نوع فعالیت زنان را در توسعه ی اقتصادی روستاهای مورد مطالعه در دهستان نیمبلوک را داشته است و این نوع فعالیت در بین روستاها مورد مطالعه بیشتر مورد استقبال زنان روستایی بود و درآمدهای قابل توجهی در سال های اخیر از طریق صنایع دستی به دست آورده اند. از طرفی فعالیت های اینترنتی با مقدار میانگین ۳,۰۳۹ کمترین نوع فعالیت زنان در توسعه ی اقتصادی در نواحی روستایی دهستان نیمبلوک بوده است.

جدول ۷: نتایج آزمون t تک نمونه ای مربوط به جایگاه زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار

۳=حد مطلوب							متغیرها
ضریب اطمینان ۹۵٪		تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T	میانگین	
کران پایین	کران بالا						
۰,۶۱۰	۰,۴۴۶	۰,۵۲۸	۰,۰۰۰	۱۸۹,۰۰۰	۱۲,۷۲۵	۳,۵۲۸	کشاورزی-دامی
۰,۷۰۵	۰,۵۳۳	۰,۶۱۹	۰,۰۰۰	۱۸۹,۰۰۰	۱۴,۲۳۹	۳,۶۱۹	صنایع دستی
۰,۱۶۲	۰,۰۸۳-	۰,۰۳۹	۰,۵۳۰	۱۸۹,۰۰۰	۰,۶۲۹	۳,۰۳۹	اینترنتی

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۳.

برای بررسی اثرات فعالیت زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار در روستاهای دهستان نیمبلوک با توجه به نرمال بودن داده ها از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد. یافته های جدول (۸) نشان می دهد که سطح معناداری در کلیه متغیرها کمتر از ۰,۰۵ است که نشان می دهد فعالیت زنان روستایی در امور مختلف زندگی خانوار موثر بوده است. براساس میانگین به دست آمده، متغیر سرمایه گذاری - تسهیلات با مقدار ۳,۰۵۴ بیشترین تاثیر را در توسعه ی فعالیت های زنان روستایی در بین خانوار روستایی دهستان نیمبلوک به همراه داشته و کمترین تاثیر را متغیر دسترسی - خدمات با مقدار ۲,۸۹۸ از فعالیت زنان روستایی داشته است. اطلاعات میدانی به دست آمده نشان می دهد که فعالیت های زنان روستایی می تواند مزایای زیادی را در روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک به همراه داشته باشد که بیشترین این تاثیرات در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و سرمایه گذاری می باشد که زنان روستایی از طریق به دست آوردن درآمد مناسب می توانند در کنار خانه داری و فرزندپروری به مشاغل خانگی و خانوادگی مشغول شوند و می توانند مزایای اقتصادی مانند: به دست آوردن درآمد و مزایای اجتماعی - فرهنگی مانند: ارتباط سالم با خانواده و رسیدگی به امور خانه را داشته باشند.

جدول ۸: نتایج آزمون t تک نمونه ای مربوط به اثرات فعالیت زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار

۳=حدمطلوب							متغیرها
ضریب اطمینان ۹۵٪		تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T	میانگین	
کران پایین	کران بالا						
-۰,۰۰۴	-۰,۲۹۴	-۰,۱۴۹	۰,۰۰۳	۱۸۹,۰۰۰	-۲,۰۲۷	۲,۰۵۱	اقتصادی
۰,۲۱۱	-۰,۱۰۲	۰,۰۵۴	۰,۰۰۰	۱۸۹,۰۰۰	۰,۶۸۵	۳,۰۵۴	سرمایه گذاری - تسهیلات
۰,۰۴۵	-۰,۲۴۹	-۰,۱۰۲	۰,۰۴۴	۱۸۹,۰۰۰	-۱,۳۶۴	۲,۸۹۸	دسترسی - خدمات
۰,۰۹۴	-۰,۰۹۲	۰,۰۰۱	۰,۰۰۴	۱۸۹,۰۰۰	۰,۰۱۹	۳,۰۰۱	اجتماعی - فرهنگی

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۳.

برای بررسی ارتباط بین میزان تحصیلات زنان روستایی با توسعه ی اقتصادی خانوار از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد. نتایج جدول (۹) نشان می دهد که براساس سطح معناداری بیشتر از ۰,۰۵ در بین متغیر تحصیلات زنان روستایی و توسعه اقتصادی خانوار روستایی، هیچ ارتباط معناداری وجود ندارد و میزان تحصیلات بالای زنان روستایی در روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک باعث افزایش توسعه ی اقتصادی خانوار در روستاهای مورد مطالعه نشده است. در روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک زنان با تحصیلات پایین توانسته اند مشاغل خانگی از جمله: پرورش دام و طیور، پرورش گیاهان دارویی، صنایع دستی، فعالیت های خدماتی و... را ایجاد کرده و با کمترین سرمایه و نداشتن مدرک دانشگاهی توانسته اند مشاغل مناسب و با درآمد خوبی ایجاد کنند.

جدول ۹: همبستگی بین میزان تحصیلات زنان روستایی با توسعه اقتصادی خانوار روستایی

متغیرها		فعالیت های زنان روستایی در توسعه اقتصادی
تحصیلات	مقدار پیرسون	
	سطح معناداری	
	جمع	
	۰,۰۳۳	
	۰,۷۲	
	۱۱۷	

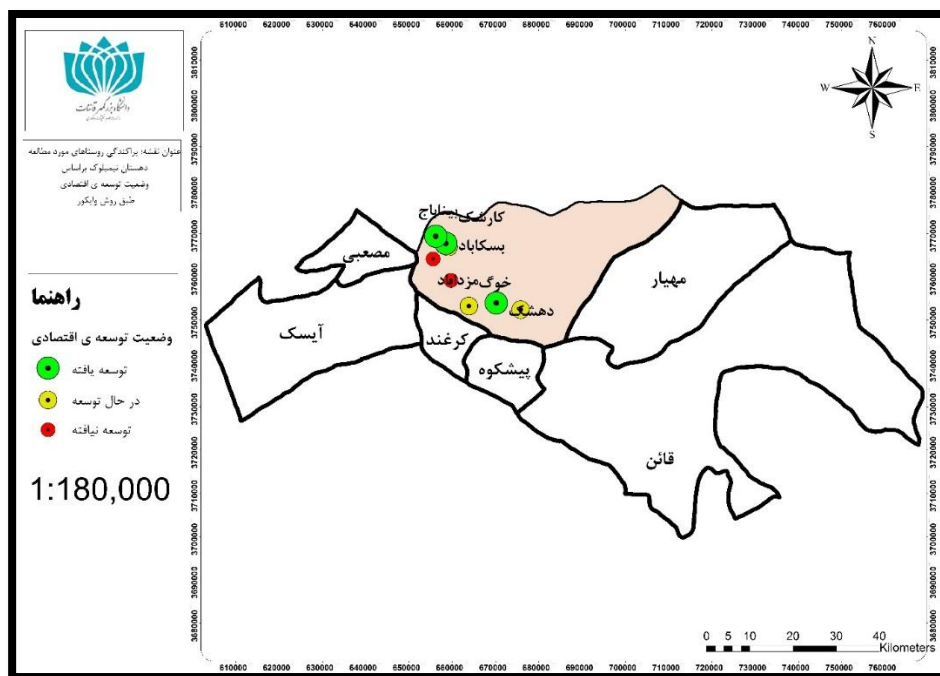
مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۳.

در ادامه برای بررسی پراکندگی وضعیت توسعه اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه در دهستان نیمبلوک از مدل وایکور (VIKOR) که یکی از روش های تصمیم گیری چندمعیاره می باشد استفاده شد. وایکور (VIKOR) یک روش

تصمیم‌گیری چندشاخصه مبتنی بر ماتریس تصمیم برای انتخاب گزینه بهینه براساس تعدادی معیار است که توسط اپریکویک معرفی شد. در این روش گزینه‌ها براساس معیارها ارزیابی می‌شود و گزینه بهینه انتخاب می‌شود. همچنین این روش برای تعیین وزن معیارها کاربرد ندارد و باید وزن معیارها از پیش تعیین شده باشد. پس از آنکه معیارها و گزینه‌ها تعیین شدند براساس هر معیار به هر گزینه امتیازی تخصیص می‌یابد. ملاک ارزیابی گزینه‌ها نیز تعیین مقدار سودمندی و تاسف آنها براساس مقادیر ماتریس تصمیم است. براساس نتایج جدول (۱۰) میزان S ، R و Q به هر میزان که به عدد ۱ نزدیک باشد مقدار توسعه یافتگی در روستاهای مورد مطالعه ضعیف تر می‌باشد. براساس نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد که روستاهای دهشک، کارشک و بیناباج با مقدار Q پایین، رتبه اول تا سوم را از نظر توجه به جایگاه فعالیت زنان روستایی در توسعه یافتگی اقتصادی خانوار را به خود اختصاص داده‌اند. این در حالی است که روستاهای مزدآباد و فتح آباد با مقدار Q بالا کمترین توجه رو به جایگاه و منزلت فعالیت زنان در توسعه اقتصادی خانوار در روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک داشته‌اند. با توجه به مطالعات میدانی می‌توان بیان کرد که توجه به نقاط کم برخوردار نیاز به توجه مسئولین در جهت توسعه ی کسب و کارها برای رشد اقتصادی خانوار در نواحی روستایی دهستان نیمبلوک را دارد.

جدول ۱۰: رتبه بندی روستاها براساس توسعه ی اقتصادی توسط زنان روستایی با روش VIKOR

روستاها	S	R	Q	رتبه
دهشک	۰,۱۲۵	۰,۰۱۸	۰,۰۰۲	۱
کارشک	۰,۲۳۶	۰,۰۲۵	۰,۱۵۳	۲
بیناباج	۰,۳۲۲	۰,۰۴۱	۰,۴۰۰	۳
بسکاباد	۰,۳۲۴	۰,۰۴۳	۰,۴۲۳	۴
خوگ	۰,۳۶۹	۰,۰۴۴	۰,۴۶۳	۵
گرمینج	۰,۴۰۶	۰,۰۴۲	۰,۴۶۶	۶
مزدآباد	۰,۵۴۹	۰,۰۴۴	۰,۵۹۰	۷
فتح آباد	۰,۸۳۳	۰,۰۴۵	۰,۷۹۹	۸

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۳.

شکل ۲: پراکندگی روستاهای مورد مطالعه براساس توسعه ی اقتصادی طبق روش VIKOR

نتیجه گیری و پیشنهادات

زنان در گستره جهانی نقش عمده ای در فعالیت های اقتصادی دارند، اما فعالیت اقتصادی آنان در کشورهای در حال توسعه و از همه مهمتر در نواحی روستایی این جوامع شکل متفاوتی دارد. در ایران نقش زنان در فرایند توسعه هنوز به رسمیت شناخته نشده است و عموماً با مشکلات زیادی روبه رو است. زنان روستایی نامرئی ترین مشارکت کنندگان در فرایند اقتصادی جامعه و خانواده هستند، آن ها نیمی از جامعه را تشکیل می دهند بنابراین عدم توجه به توانایی این بخش نتایج زیانباری را به دنبال خواهد داشت. براساس آن چه که بیان شد، هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش زنان روستایی در اقتصاد خانوار روستایی در روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک می باشد. برای بررسی جایگاه زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار در روستاهای دهستان نیمبلوک با توجه به نرمال بودن داده ها از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد. یافته های تحقیق نشان می دهد که متغیر صنایع دستی با مقدار میانگین ۳,۶۱۹ بیشترین نوع فعالیت زنان را در توسعه ی اقتصادی روستاهای مورد مطالعه در دهستان نیمبلوک را داشته است و این نوع فعالیت در بین روستاها مورد مطالعه بیشتر مورد استقبال زنان روستایی بود و درآمدهای قابل توجهی در سال های اخیر از طریق صنایع دستی به

دست آورده اند. از طرفی فعالیت های اینترنتی با مقدار میانگین ۳,۰۳۹ کمترین نوع فعالیت زنان در توسعه ی اقتصادی در نواحی روستایی دهستان نیمبلوک بوده است. برای بررسی اثرات فعالیت زنان روستایی در توسعه اقتصادی خانوار در روستاهای دهستان نیمبلوک با توجه به نرمال بودن داده ها از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد. براساس میانگین به دست آمده، متغیر سرمایه گذاری - تسهیلات با مقدار ۳,۰۵۴ بیشترین تاثیر را در توسعه ی فعالیت های زنان روستایی در بین خانوار روستایی دهستان نیمبلوک به همراه داشته و کمترین تاثیر را متغیر دسترسی - خدمات با مقدار ۲,۸۹۸ از فعالیت زنان روستایی داشته است. برای بررسی ارتباط بین میزان تحصیلات زنان روستایی با توسعه ی اقتصادی خانوار از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد. نتایج نشان می دهد که براساس سطح معناداری بیشتر از ۰,۰۵ در بین متغیر تحصیلات زنان روستایی و توسعه اقتصادی خانوار روستایی، هیچ ارتباط معناداری وجود ندارد و میزان تحصیلات بالای زنان روستایی در روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک باعث افزایش توسعه ی اقتصادی خانوار در روستاهای مورد مطالعه نشده است. برای بررسی پراکندگی وضعیت توسعه اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه در دهستان نیمبلوک از مدل وایکور (VIKOR) که یکی از روش های تصمیم گیری چندمعیاره می باشد استفاده شد. براساس نتایج به دست آمده می توان بیان کرد که روستاهای دهشک، کارشک و بیناباج با مقدار Q پایین، رتبه اول تا سوم را از نظر توجه به جایگاه فعالیت زنان روستایی در توسعه یافتگی اقتصادی خانوار را به خود اختصاص داده اند. این در حالی است که روستاهای مزد آباد و فتح آباد با مقدار Q بالا کمترین توجه رو به جایگاه و منزلت فعالیت زنان در توسعه اقتصادی خانوار در روستاهای مورد مطالعه دهستان نیمبلوک داشته اند.

نتایج تحقیق حاضر در مقایسه با مطالعات پیشین مانند تحقیق فرهادی (۱۴۰۱) در رابطه با نقش و جایگاه زن در اقتصاد خانواده نشان می دهد که زنان با فراهم کردن و آماده ساختن محیطی بانشاط و صمیمی برای تامین نیازهای مادی و معنوی و توجه به بهداشت روحی، جسمی و روانی اعضای خانواده اثر مستقیم بر اقتصاد جامعه می گذارند. این در حالی است که در تحقیق حاضر به طور جامع به استخراج شاخص های متعدد پرداخته شده است و علاوه بر ابعاد اجتماعی به ابعاد اقتصادی و خدماتی به طور ویژه پرداخته شده است. در تحقیقی دیگر لاگمن و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی میزان مشارکت زنان روستایی در فعالیت های کشاورزی در منطقه ای در پاکستان پرداختند. یافته های تحقیق نشان می دهد که روزانه هشت ساعت از وقت زنان به فعالیت های زراعی، دامی و منزل اختصاص دارد. بر این اساس، آموزش به مثابه بهترین راهکار برای بهبود نقش زنان در اقتصاد ملی عنوان شد. این تحقیق در مقایسه تحقیق پیشین به بحث فعالیت زنان به طور

محدود پرداخته و فقط جنبه کشاورزی و دامی را در نظر گرفته است این در حالی است که در تحقیق پیشین فعالیت های کشاورزی - دامی، صنایع دستی و فعالیت های اینترنتی به طور ویژه مورد بررسی قرار گرفته است.

در نهایت با توجه به مطالعات میدانی پیشنهادات و راهکارهایی در جهت ارتقای فعالیت زنان روستایی در نواحی روستایی دهستان نیمبلوک ارائه شده است که عبارتند از:

- ✓ توجه مسئولین روستایی به ارائه خدمات و تاسیسات مناسب در جهت ایجاد فعالیت های اقتصادی متعدد توسط زنان روستایی.
- ✓ توجه به توانمندسازی زنان روستایی در رابطه با فعالیت مورد علاقه شان و آموزش های لازم در جهت تقویت فعالیت مورد نظر.
- ✓ یکی دیگر از پیشنهادهای ضروری برای ارتقاء فعالیت زنان در روستا تقویت شکل ها و نهادهای اجتماعی برای افزایش میزان فعالیت های اقتصادی- اجتماعی زنان به شمار می رود. ایجاد تشکل ها و نهادهای اجتماعی در روستاها.
- ✓ توجه به بازارفروش محصولات تولیدی توسط زنان روستایی از طریق بازارهای روز در سطح روستا توسط مدیران روستایی.

منابع

- قاسمی، مریم و کهنوجی، فاطمه (۱۴۰۰): سطح توسعه کارآفرینی کشاورزی در بین کارآفرینان خرد و نقش عوامل فردی موثر بر آن دو مناطق روستایی شهرستان مشهد؛ فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا. ۴(۲): ۷۹-۱۰۰.
- شیخی، داود و عرفانی پور، عذرا (۱۴۰۰): تحلیل نقش زنان روستایی در اشتغال و کارآفرینی در ایران، سومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی در برنامه هفتم توسعه کشور، تهران
- شهبازی، حسین رضا و صلاحی اصفهانی، گیتی (۱۴۰۱): واکاوی پیامدهای اقتصادی کرونا بر مناطق روستایی؛ مجله جغرافیا و روابط انسانی. ۳(۵): ۴۶۰-۴۸۷.
- صفری، مسعود و اکبری، علی (۱۴۰۰): اثرات توسعه یافتگی بر جایگاه زنان در فرآیند توسعه روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان کرمانشاه)؛ فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا. ۳(۷): ۶۳-۸۰.
- زارع، محمد (۱۳۹۹): نقش زنان در اقتصاد خانواده، همایش ملی نقش زنان در گام دوم انقلاب اسلامی، سمنان.

فرهادی، هانیه (۱۴۰۱): نقش و جایگاه زن در اقتصاد خانواده، دومین همایش ملی ایده های کاربردی در علوم تربیتی، روانشناسی و مطالعات فرهنگی، بوشهر.

رومیانی، احمد و قاسمی راد، بهناز و چهارازی، الیاس (۱۳۹۸): بررسی و واکاوی نقش اشتغال زنان در اقتصاد خانوارهای روستایی مطالعه موردی: بخش باجگیران شهرستان قوچان؛ دو فصلنامه اندیشه جغرافیایی. ۲۲(۱۱): ۱۱۴-۱۳۶.

کرمانی، مهدی و اصغرپور، احمدرضا و آسمانی، فاطمه (۱۳۹۸): عملکرد زنان به عنوان عامل جبران کننده در اقتصاد خانوار، تحلیل کیفی روایت های زنان متأهل در شهر مشهد مبتنی بر نظریه ی زمینه ای؛ فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه. ۲(۱۰): ۶۳-۸۶.

امینی، عباس و طاهری، علی حسین (۱۳۹۵): تحلیلی بر نقش پذیری زنان روستایی در فعالیت های اقتصادی و عوامل مؤثر بر آن؛ مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران. ۲(۱۲): ۵۱.

قاسمی، فروزان (۱۳۹۸): بررسی رویکردهای مشارکت و اشتغال زنان بر تکیه بر اقتصاد بومی در جوامع روستایی ایران؛ مجله جغرافیا و روابط انسانی. ۴(۱): ۵۴۲-۵۶۲.

آخرتی، محمود و آهنگری، الهه و طحان، محمد (۱۳۹۷): بررسی مهم ترین موانع مؤثر بر اشتغال زنان روستایی؛ فصلنامه علمی - پژوهشی زن و فرهنگ. ۳۵(۹): ۱۰۵-۱۱۶.

علیائی، محمد صادق (۱۴۰۲): نقش زنان در توسعه پایدار کشاورزی و امنیت غذایی: مطالعه موردی زنان روستایی دهستان چهل چشمه شهرستان دیواندره استان کردستان، سومین کنفرانس بین المللی فناوری های نوین در علوم، آمل.

درویش، آسیه و موسوی جهرمی، یگانه و کنعانی، مهدی (۱۳۹۳): موفقیت زنان در کسب و کار اینترنتی، اولین همایش داخلی مهندسی کامپیوتر و فناوری اطلاعات، بروجن.

بابااولادی، هومان و خورانی، شبنم (۱۴۰۱): بررسی اهمیت نقش زنان در رونق اقتصاد صنایع دستی در ایران، نهمین کنفرانس بین المللی گردشگری، فرهنگ و هنر.

Kumbhar, V. (2013). Some critical issues of women entrepreneurship in rural India. *European Academic Research*, 1 (2), 185-192.

Jakson, M. A. (2010). Empowering women of Nepal: an experience of empowerment in the land of the Himalaya. M.A. thesis, Prescott College in adventure education.

Ashburn, K and Warner, A. 2010. Can economic empowerment reduce vulnerability of girls and young women to have? International center for research on women.

Feng, L., Friis, A. & Nilsson, J. (2016). Social Capital among Members in Grain Marketing Cooperatives of Different Sizes. *Agribusiness*, 32(1), 113-126.

- Kumbhar, V. (2018). Some critical issues of women entrepreneurship in rural India. *European Academic Research*, 1 (2), 185-192.
- Luqman, M., Ashraf, E., Hussan, M. Z. Y., Butt, T. M., & Iftikhar, N. (2012): Extent of rural women's participation in agricultural activities. *International Journal of Agricultural Management and Development (IJAMAD)*, 2(7): 25-32.
- Idrisa, Y. L., Sulumbe, I. M., & Mohammed, S. T. (2007). Socioeconomic factors affecting the participation of women in agricultural co-operatives in Gwoza local Government, Borno State, Nigeria. *Agro-Science*, 6(2), 72-78.
- Rahman, S. A. (2008). Women's involvement in agriculture in northern and southern Kaduna State, Nigeria. *Journal of Gender Studies*, 17(1), 17-26.
- Luqman, M., Ashraf, E., Hussan, M. Z. Y., Butt, T. M., & Iftikhar, N. (2012): Extent of rural women's participation in agricultural activities. *International Journal of Agricultural Management and Development (IJAMAD)*, 2(1047-2016-85457), 25-32.
- Medeley, J (2002), Food for all the Need for a New Agriculture, *Global Knowledge*, 2(7): 1-19.
- Akhter, J. and Cheng, K(2020). Sustainable Empowerment Initiatives among Rural Women through Microcredit Borrowings in Bangladesh, 12(6): 1-19.
- Jabeen, S.; Haq, S.; Jameel, A.; Hussain, A.; Asif, Mu.; Hwang, J.; Jabeen, A. 2020. "Impacts of Rural Women's Traditional Economic Activities on Household Economy: Changing Economic Contributions through Empowered Women in Rural Pakistan" *Sustainability* 12(7): 12-31.
- Liu, Q. and Shi, Z., 2017, Analysis on the Willingness of Rural Women's Moving to Towns in Henan Province. *Proceedings of the 2017 3rd International Conference on Humanities and Social Science Research*.